

TOPLUMSAL CİNSİYET EŐİTLİĐİ

Dr.ÖĐr.Üyesi Özgür GÜLDÜ

TOPLUMSAL CİNSİYETLE İLGİLİ KURAMLAR-1

KAYNAK: Dökmen, Z. (2010). Toplumsal Cinsiyet - Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Toplumsal cinsiyetin kazanımına ve cinsiyetler arası farklılıkların açıklanmasına ilişkin çeşitli kuramlar vardır.
- Bu kuramlar birbirlerini yanlışlamazlar, aynı davranışın farklı yönlerine ışık tutarlar.
- Bazı yönlerden çelişir gözükseler bile çoğu zaman birbirlerini tamamlarlar.

- Psikanalitik Kuram
- Biyolojik Açıklamalar
- Sosyobiolojik Kuram (Evrim Psikolojisi)
- Sosyal Öğrenme Kuramı
- Sosyal Bilişsel Kuram
- Bilişsel Gelişim Kuramı
- Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı
- Toplumsal Cinsiyet şemasıyla İlgili Bilgi İşleme Kuramı
- Sosyal Rol Kuramı

Psikanalitik Kuram

- Freud'un görüşlerine dayanan psikanalitik kuram, toplumsal cinsiyetin gelişimine ilişkin olarak getirilen ilk kuramsal açıklamalardan biridir.
- Freud'un toplumsal cinsiyetin oluşmasına ilişkin kuramı, libido kavramlaştırmasına dayanır. Libido, biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize eden, biyolojik temeli olan cinsel enerjidir.

Psikanalitik Kuram

- Freud'un psikososyal gelişim kuramı yaygın olarak bilinen gelişim kuramlarından biridir.
- Kuramında bireylerin beş dönemde psikososyal gelişimlerini tamamladığını söyler:

Psikanalitik Kuram

- ORAL DÖNEM (0-18 ay): Bebeğin ilgisi ağız bölgesindedir. Ağızla ilgili etkinlikler (emme, ağıza alma) haz sağlamaktadır.
- ANAL DÖNEM (1.5-3.5 yaş arası). İlgisi anüstedir. Dışkılama ve ilgili süreçler önemlidir.
- FALLİK DÖNEM (3 -5 yaş arası): İlgisi yetişkinlik düzeyinde olmamakla birlikte, cinsel organa yöneliktir.
- LATENT DÖNEM (5-13 yaş arası): Okul çağı başlangıcı. Cinsel ilgiler ve güdüler azalır, hatta kaybolur.
- GENİTAL DÖNEM (12-13 yaş sonrası): Cinsel dürtüler yeniden yeniden cinsel odaklı ve yetişkin cinselliği anlamında ortaya çıkar ve psikoseksüel dönemlerin sonuncusudur.

Psikanalitik Kuram

- Freud kuramında toplumsal cinsiyetin kazanımına ilişkin üç dönem ileri sürer.
1. Çocukların cinsiyetleri arasındaki farklılıkların farkında olmadıkları dönem: Doğumdan itibaren erkek ve kız çocuklarının cinsiyet ve toplumsal cinsiyet deneyimleri aynıdır.
 2. Çocukların cinsiyetleri arasındaki farklılıkları anlamaya başladıkları dönem: Cinsel kimliklerin oluşmaya başladığı dönemdir.
 3. Öidopal dönem: Kendi cinsiyetlerindeki ebeveynleri ile özdeşleşmeye, erkeksi ve kadınsı özellikleri kazanmaya başladıkları dönemdir.

Sosyal Bilişsel Kuram

- Cinsiyet gelişimi ve farklılaşmasını açıklamak üzere uyarlanan sosyal bilişsel kuram, evrimsel faktörlerin etkisini yadsımakta, ancak sosyal davranışın evrimleşen biyolojinin bir ürünü olması gibi tek yönlü kabul etmemektedir.
- Kurama göre evrim insanın vücut yapısını ve biyolojik kapasitesini belirlemiştir. Ancak davranışlarını dikte etmez.
- Sosyoyapısal etkiler, biyolojik kaynaklar aracılığıyla farklı amaçlar için kullanılmak üzere davranışın düzenlenmesini ve yapılanmasını sağlamıştır.

Sosyal Bilişsel Kuram

- Toplumsal cinsiyet, *kişisel faktörler*, *davranış örüntüleri* ve *çevresel olaylar* tarafından etkilenir.
- *Kişisel faktörler*; bilişsel, duygusal ve biyolojik olayları, cinsiyet bağlantılı kavramlaştırmaları, davranışsal ve yargısal standartları ve benlik düzenleyici etkileri içerir.
- *Davranış örüntüleri*; cinsiyetle bağlantılı etkinlik örüntülerini ifade etmektedir.
- *Çevresel faktörler*; günlük yaşamda karşılaşılan geniş bir sosyal etkiler ağını göstermektedir. Bunlar karşılıklı bir etkileşim içindedirler.